כפר עולמי · יחידה 5: יישובים כפריים ועירוניים · חוברת קטנה

כפר ועיר: יישובים מגוונים

מהדורה למורה · תשובות לשלוש הרמות: בסיסי · ז׳ רגיל · מתקדם

התשובות מופיעות ראשונות. אחריהן: מהלך שיעור מוצע, הצעות לבידול, משחקים לשיעור ופרטים לוודא.

תשובות – רמה בסיסית

חלק א׳ 1 – התאמה	תשובה
1. יישוב	ב
2. יישוב כפרי	ד
3. יישוב עירוני	ג
4. תבחין	ה
5. תעסוקה	א

חלק א׳ 2 – השלמה	תשובה
1. בית חולים, קניון וספרייה.	שירותים
2. היום יותר ממחצית העולם גר בערים.	עיור
3. קצב מהיר בעיר, קהילה קרובה בכפר.	אורח חיים

חלק ב׳ – שאלה	תשובה	הסבר
1. מה יש בדרך כלל סביב הבתים בכפר?	ב. שדות ומטעים	בכפר עבדו בעבר בעיקר בחקלאות.
2. איפה יש בניינים גבוהים ותנועה רבה?	א. בעיר	בעיר הבנייה צפופה וגבוהה.
3. איפה כולם מכירים את כולם?	ג. בכפר קטן	בכפר יש מעט תושבים והקהילה קרובה.
4. מה זה עיור?	ד. יותר אנשים גרים בערים	בעיור חלק גדל מהאנשים עובר לגור בעיר.
5. היכן קל למצוא בית חולים גדול?	א. בעיר	בעיר יש הרבה שירותים.

נכון / לא נכון	תשובה	הסבר / תיקון
1. היום רוב האנשים בעולם גרים בערים.	נכון	נכון, יותר ממחצית האנשים בעולם גרים בערים.
2. בכפר יש בדרך כלל בניינים גבוהים מאוד.	לא נכון	בכפר הבתים נמוכים ויש הרבה שטח פתוח.
3. יישובים יכולים להשתנות עם הזמן.	נכון	נכון, כפר יכול לגדול ושכונה יכולה להתחדש.
4. בעיר גרים מעט מאוד אנשים.	לא נכון	בעיר גרים הרבה אנשים.

חלק ג׳ – שאלה	תשובה לדוגמה
1. אתם גרים בכפר או בעיר? כתבו שני סימנים לכך.	אני גרה בעיר כי יש בניינים גבוהים והרבה חנויות.
2. מה הייתם אוהבים בחיים בכפר, ומה בעיר?	בכפר הייתי אוהבת את השקט ואת בעלי החיים. בעיר הייתי אוהבת את הקניון ואת הספרייה הגדולה.

כרטיס יציאה: כתבו דבר אחד שיש בכפר. · כתבו דבר אחד שיש בעיר. · מה זה עיור? — מצופה תשובה קצרה שמשתמשת במושג אחד לפחות.

תשובות – רמת ז׳ רגילה

חלק א׳ 1 – התאמה	תשובה
1. יישוב	ו
2. יישוב כפרי	ד
3. יישוב עירוני	ב
4. תבחין	א
5. תעסוקה	ג
6. אורח חיים	ה

חלק א׳ 2 – השלמה	תשובה
1. בית חולים, קניון וספרייה.	שירותים
2. היום יותר ממחצית העולם גר בערים.	עיור
3. קצב מהיר בעיר, קהילה קרובה בכפר.	אורח חיים
4. חקלאי, עובד מפעל, מורה או מוכרת.	תעסוקה

חלק ב׳ – שאלה	תשובה	הסבר
1. איזה מהבאים אינו תבחין להבחנה בין כפר לעיר?	ג. צבע הגגות	צבע הגגות אינו מבדיל בין כפר לעיר.
2. במה עובדים רוב תושבי העיר?	ד. בתעשייה, במסחר ובשירותים	העיר מרכזת מפעלים, חנויות ומשרדים.
3. כפר שרוב תושביו נוסעים לעבוד בעיר הקרובה – מה זה מלמד?	א. שיישובים משתנים עם הזמן	התעסוקה בכפר השתנתה, גם אם הנוף נשאר כפרי.
4. מתי רוב בני האדם גרו בכפרים?	ב. לפני כמאתיים שנה	העיור הגדול התרחש בעיקר במאתיים השנים האחרונות.
5. איזה תיאור מתאים ליישוב עירוני?	ג. בנייה צפופה וגבוהה ושירותים מגוונים	אלה מאפייני העיר.

נכון / לא נכון	תשובה	הסבר / תיקון
1. גאוגרפים מבחינים בין כפר לעיר רק לפי מספר התושבים.	לא נכון	הם בודקים כמה תבחינים: גודל, תעסוקה, בנייה וצפיפות ואורח חיים.
2. מפעל ישן יכול להפוך למרכז קניות.	נכון	נכון, זו דוגמה לשינוי בשימושי הקרקע ביישוב.
3. בעיר אורח החיים איטי יותר מבכפר.	לא נכון	בעיר אורח החיים בדרך כלל מהיר יותר.
4. מספר הערים הגדולות בעולם ממשיך לגדול.	נכון	נכון, תהליך העיור נמשך.

חלק ג׳ – שאלה	תשובה לדוגמה
1. השוו בין כפר לעיר לפי שלושה תבחינים לבחירתכם.	גודל: בכפר מעט תושבים, בעיר רבים. תעסוקה: בכפר בעבר חקלאות, בעיר תעשייה ושירותים. בנייה: בכפר נמוכה ופזורה, בעיר צפופה וגבוהה.
2. תארו שינוי אחד שראיתם ביישוב שלכם בשנים האחרונות. מה גרם לו לדעתכם?	בשכונה נבנו מגדלי מגורים במקום בתים ישנים. לדעתי זה קרה כי יותר אנשים רוצים לגור בעיר ואין מספיק שטח.
3. מדוע לדעתכם יותר ויותר אנשים בעולם עוברים לגור בערים?	בערים יש יותר מקומות עבודה, שירותי חינוך ובריאות, ומגוון של בילוי ותרבות, ולכן הן מושכות אנשים מהכפרים.

כרטיס יציאה: כתבו ארבעה תבחינים להבחנה בין כפר לעיר. · תנו דוגמה לשינוי ביישוב. · מהו עיור? — מצופה תשובה קצרה שמשתמשת במושג אחד לפחות.

תשובות – רמה מתקדמת

חלק א׳ 1 – התאמה	תשובה
1. יישוב	ה
2. יישוב כפרי	ב
3. יישוב עירוני	ח
4. תבחין	ו
5. תעסוקה	א
6. אורח חיים	ד
7. עיור	ג
8. שירותים	ז

חלק א׳ 2 – השלמה	תשובה
1. בית חולים, קניון וספרייה.	שירותים
2. היום יותר ממחצית העולם גר בערים.	עיור
3. קצב מהיר בעיר, קהילה קרובה בכפר.	אורח חיים
4. חקלאי, עובד מפעל, מורה או מוכרת.	תעסוקה

חלק ב׳ – שאלה	תשובה	הסבר
1. מדוע מספר התושבים לבדו אינו תבחין מספיק?	א. כי כל מדינה קובעת סף אחר להגדרת עיר	ההגדרה הכמותית שונה ממדינה למדינה.
2. מה פירוש ״הקו בין כפר לעיר מיטשטש״?	ב. מאפיינים עירוניים וכפריים מתערבבים, כמו כפרים שתושביהם עובדים בעיר	התעסוקה והנוף כבר אינם מחולקים בחדות.
3. היכן קצב העיור מהיר במיוחד כיום?	ג. באפריקה ובחלקים מאסיה	שם עדיין חלק גדול מהאוכלוסייה כפרי והערים גדלות מהר.
4. איזה מאפיין של אורח החיים העירוני מוזכר בקטע?	ד. אנונימיות, מגוון וקצב מהיר	בעיר הרבה אנשים, ולכן הקשרים פחות אישיים והקצב מהיר.
5. מה מייחד את צורות היישוב הכפריות בישראל?	א. קיבוצים ומושבים שהתפתחו מרעיון של התיישבות חקלאית ושיתופית	קיבוצים ומושבים הם צורות יישוב ייחודיות.

נכון / לא נכון	תשובה	הסבר / תיקון
1. בסביבות שנת 2007 עבר העולם את הנקודה שבה רוב האוכלוסייה עירונית.	נכון	נכון, זו נקודת מפנה בהיסטוריה האנושית.
2. ברוב היישובים הכפריים בישראל רוב התושבים עדיין חקלאים.	לא נכון	ברבים מהם רק מיעוט קטן חקלאים, ורובם עובדים בעיר.
3. במדינות מפותחות העיור מהיר יותר מאשר באפריקה.	לא נכון	במדינות מפותחות רוב התושבים כבר עירוניים והגידול איטי.
4. חוות גגות בערים הן דוגמה לטשטוש הקו בין כפר לעיר.	נכון	נכון, פעילות חקלאית מופיעה בתוך העיר.

חלק ג׳ – שאלה	תשובה לדוגמה
1. נתחו את היישוב שלכם לפי ארבעת התבחינים, והכריעו: כפרי, עירוני או ״באמצע״? נמקו.	גודל: כ- 15,000תושבים. תעסוקה: רוב התושבים עובדים בשירותים בעיר הסמוכה. בנייה: בתים צמודי קרקע ושכונה חדשה של בניינים. אורח חיים: קהילה קרובה אך שירותים רבים בעיר. הכרעה: ״באמצע״ – יישוב פרברי.
2. האם העיור הוא תהליך חיובי? כתבו טיעון עם שני צדדים והכריעו.	מצד אחד, העיר מציעה עבודה, חינוך ובריאות. מצד שני, צפיפות, זיהום ושכונות עוני כשהעיר גדלה מהר מדי. לדעתי הוא חיובי כשיש תכנון ותשתיות.
3. השוו בין עיור במדינה מפותחת לעיור במדינה באפריקה: קצב, מצב נוכחי ואתגרים.	מפותחת: רוב התושבים כבר עירוניים, קצב איטי, אתגר – התחדשות עירונית. באפריקה: רוב עדיין כפרי, קצב מהיר, אתגר – דיור, מים ותשתיות לכל המצטרפים.
אתגר: חקרו את ההיסטוריה של היישוב שלכם: מתי הוקם, כמה תושבים היו בו אז וכמה היום, ובמה עבדו התושבים אז והיום. הציגו בציר זמן עם שלוש נקודות, והסבירו אילו שינויים בכלכלה ובתחבורה השפיעו עליו.	דוגמה: הוקם כמושב חקלאי עם כמה מאות תושבים; היום אלפי תושבים, רובם עובדים בהייטק ובשירותים בעיר. השפעות: כביש מהיר ורכבת קיצרו את הנסיעה לעיר, והחקלאות הפכה מכנית ודורשת פחות ידיים.

כרטיס יציאה: מדוע תבחין אחד אינו מספיק לסיווג יישוב? · תנו דוגמה לטשטוש הקו בין כפר לעיר. · מה קרה בעולם בסביבות 2007? — מצופה תשובה קצרה שמשתמשת במושג אחד לפחות.

מהלך שיעור מוצע (45 דקות)

פתיחה (5 דק׳): משחק "איש תלוי" על אחד המושגים באתר, על הלוח הכיתתי.

מושגים וקריאה (15 דק׳): כל תלמיד/ה בחוברת ברמה המתאימה; קוראים בזוגות ומסמנים את המושגים בקטע.

חלקים א׳–ב׳ (12 דק׳): עבודה עצמית, בדיקה בזוגות בעזרת המושגים.

חלק ג׳ או "חידון מהיר" (10 דק׳): שיחה על שאלה פתוחה אחת, או חידון כיתתי בקבוצות על הלוח.

סיום (3 דק׳): כרטיס יציאה ✂.

בידול בכיתה

- בסיסי: משפטים קצרים, מחסן מילים, משפטי פתיחה. אפשר לקרוא בקול ולעבוד בזוג.
- ז׳ רגיל: אותם מושגים, קטע ארוך יותר ושלוש שאלות חשיבה.
- מתקדם: קטע עשיר, השלמה בלי מחסן מילים, אתגר חוקרים.
- כל הרמות עובדות על אותם מושגים – כך אפשר לקיים דיון כיתתי משותף.

משחקים לשיעור באתר

חידון מהיר (גם במצב לוח כיתתי), איש תלוי, טריוויה ב־3 רמות, התאמת מושגים, זיכרון ומרוץ נכון/לא נכון: https://geo-z-chovrot-tiny.sites.tab.bot/

לוודא לפני השיעור

- לפני כמאתיים שנה רוב גדול של בני האדם חי בכפרים
- בסביבות 2007עבר העולם את המחצית העירונית
- יותר מ-90% מתושבי ישראל גרים ביישובים עירוניים
- בירושלים יותר מ- 900אלף תושבים
- באפריקה רוב התושבים עדיין כפריים (נתונים אחרונים)
- בישראל יישוב עירוני מוגדר בדרך כלל מכ- 2,000תושבים; עיר מכ- 20,000(בדקו את ההגדרה המדויקת)
- ביפן הסף לעירוני כ-50,000; בדנמרק כ-200
- דגניה הוקמה בערך ב-1910
- יותר מ- 500ערים בעולם עם מיליון תושבים ויותר
- פרה בישראל נותנת בממוצע יותר חלב מרוב העולם

יצרה: רוית ראש בן ישי